

Канд. істор. наук Сливенко В. А., Шабанова К. І.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

МАЛИЙ БІЗНЕС В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВІЙСЬКОВОГО ВТОРГНЕННЯ

З початком повномасштабного вторгнення країни-агресора на територію України для вітчизняних підприємців кардинально змінилися умови ведення бізнесу. Найбільшого впливу внаслідок нових проблем та викликів зазнав малий бізнес, що є важливим напрямом підприємницької діяльності.

Малий бізнес і до цього часу характеризувався дуже високою конкуренцією, а багато підприємств закривалися протягом перших трьох років. Часто причиною цього були відсутність знань, досвіду, слабкі аналітичні розрахунки та слабе ознайомлення з державними проектами, спрямованими на допомогу малому бізнесу. Але в перші місяці війни підприємці зіткнулися з розривами ланцюгів постачання, що подекуди унеможливило постачання сировини та комплектуючих і значним зростанням валютного курсу. Практично на кожне підприємство вплинули тимчасовий брак палива та зменшення попиту, що обґрунтовано економічною кризою та значною кількістю людей, що покинуло країну. Малий бізнес, який до цього часу не мав гострої потреби бути обізнаним в кризовому менеджменті не був готовим до управління бізнесом в таких складних умовах.

Навіть попри те, що війна в нашій країні була розпочата у 2014 р., науковцями та спеціалістами такі теми висвітлювалися недостатньо. Тому можливість аналізу статистики діяльності підприємств в умовах війни була відсутня. Був відсутній аналіз управління бізнесом в середовищі, що наповнене не лише економічними ризиками, а й ризиком фізичного зруйнування підприємств, окупації та прямої загрози життю.

Згідно із дослідженням «Mastercard SME Index», що проводилося серед представників малого та середнього бізнесу, внаслідок вторгнення країни-агресора 39% вітчизняних підприємств вимушено припинили функціонування. Багато підприємств постраждали від пошкодження майна або здійснили вимушену релокацію бізнесу. А серед двох третин підприємств, що продовжили роботу відбулося значне скорочення обсягів виробництва [4].

Нажаль, необхідно зазначити, що 43% малих підприємств припинили експорт продукції і не змогли його відновити. Зауважимо, що інші власники бізнесу лише частково змогли скоротити розрив і відновити експорт наприкінці весни 2022 року [1].

Проте знайшлися малі підприємства, які змогли навіть збільшити розмір прибутку та підняти свій бізнес до середнього рівня, скориставшись закриттям великих та дрібних торгових точок. За статистичними даними, за час повномасштабної війни жінки в Україні відкрили понад 85 тис. нових ФОПів. Це майже половина (48%) від усієї кількості бізнесів, що з'явилися після 24 лютого 2022 року [3]. Важливу роль відіграло те, що з метою підтримки підприємців в таких складних умовах урядом було реалізовано декілька програм, які були спрямовані на наступні заходи підтримки підприємств:

- податкові пільги (звільнення від сплати ЄСВ в разі неотримання підприємцями доходу; звільнення від сплати екологічного та земельного податків в зонах бойових дій);

- скасовані податкові перевірки для бізнесу тощо.

На додаток до вже запроваджених заходів важливим елементом ефективної підтримки та відбудови бізнесу в Україні стало застосування світового досвіду країн щодо функціонування бізнесу в умовах форс-мажорних обставин [5]:

- розширення доступу до капіталу для МСП;

- розширення доступу МСП до програм навчальної та консультаційної підтримки.

Але формування пакету рішень, що спрямовані на підтримку функціонування малого бізнесу, пом'якшуючи та запобігаючи його суттєвим втратам в умовах повномасштабного військового вторгнення потребує постійного перегляду в залежності від нових обставин.

Найпоширенішими проблемами, які потребують пакету регулювання, що спрямований на «реанімацію» малого бізнесу є: неможливість своєчасно та в повному обсязі виплатити фінансові зобов'язання; відсутність механізму звільнення від орендної плати на період форс-мажору; відсутність програм дотацій для малого бізнесу внаслідок бюджетних обмежень; надмірне податкове навантаження; необхідність релокації та адаптування до нових умов ведення бізнесу; ускладнена логістика тощо.

Самим підприємцям для підтримання свого бізнесу необхідно паралельно розвивати потенціальні ніше, де вони зможуть розширити свій підприємницький потенціал. На даний час такими нішами є: організація продажів через інтернет (інтернет-магазин); організація доставки їжі (виготовлення чи доставка на замовлення); освітні курси, онлайн-тренінги тощо [2].

Отже, сьогодні одним із стратегічних пріоритетів для держави має стати проведення заходів для підтримки підприємців в умовах війни. Адже саме від малого бізнесу залежить економічний розвиток країни, зайнятість населення, структура та якість національної валюти.

Список використаних джерел:

1. Ангел Є. Виробництво відновлюється, але малому бізнесу досі важко. URL: <https://zn.ua/ukr/business/virobnitstvo-vidnovljujetsja-ale-malomu-biznesu>.
2. Майже половину нових малих бізнесів під час війни відкривають жінки – Opendatabot. URL: <https://www.the-village.com.ua/village/business/news/332971>.
3. Як влада допомагає відновитися та розвиватися підприємцям під час війни. URL: <https://biz.nv.ua/ukr/markets/diya-biznes-dopomagaye-malomu-ta>.
4. Яценко Г. Шляхи підтримки малого та середнього бізнесу: світовий досвід для України. URL: https://lb.ua/blog/hanna_yatsenko/522440.

Совгир К. С.

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара (Україна)

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

В умовах сьогодення енергонезалежність та енергоефективність є важливим аспектом для України, адже це є запорукою рівноважного розвитку економіки країни в воєнний та післявоєнний час. Поставка енергоресурсів і взагалі енергетична незалежність України є одними з основних завдань держави. Війна – це абсолютно незвичайна подія, яка має вплив на першорядні потреби людини у безпеці, і саме енергетична сфера є однією з ключових галузей критичної інфраструктури держави, оскільки енергопостачання має неабиякий вплив як на повсякденне життя домогосподарств, так і на діяльність підприємств. Тому об'єкти критичної інфраструктури завжди потребують високого рівня безпечності, адже проблеми таких життєво-важливих об'єктів є небезпечним для держави та